

Psikolojik istismar, Psikolojik Sağlık, Sosyal Bağlılık ve Aidiyet Duygusu Arasındaki İlişki**The Relationship Between Psychological Maltreatment, Resilience, Social Connectedness, and Belongingness**Gökmen ARSLAN¹

Başvuru Tarihi:10.09.2015

Yayına Kabul Tarihi:20.11.2015

Özet: Bu çalışmanın amacı, çocukluk dönemi psikolojik istismarın psikolojik sağlık üzerindeki etkisinde sosyal bağlılık ve aidiyet duygusunun aracı rolünü incelemektir. Veri toplama araçları, yaşları 21 ve 34 arasında değişen 279 yetişkine uygulanmıştır. Katılımcıların %63.4'ü (177) kadın ve %36,6'sı (102) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 24.42 ve standart sapması 2.95'tir. Analiz sonuçları, çocukluk dönemi psikolojik istismarın sosyal bağlılık ve aidiyeti doğrudan öngördüğünü göstermiştir. Ayrıca sonuçlar, psikolojik istismarın sosyal bağlılık ve aidiyet aracılığıyla psikolojik sağlamlığı dolaylı olarak öngördüğünü göstermiştir. Diğer bir deyişle psikolojik istismar ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide sosyal bağlılık ve aidiyetin tam aracı role sahip oldukları görülmüştür. Bu araştırmada, çocukluk dönemi psikolojik istismar ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide sosyal bağlılık ve aidiyetin koruyucu faktörler olduğu görülmüştür. Bu nedenle, çocukluk dönemi psikolojik istismarın olumsuz etkilerini azaltmada sosyal bağlılık ve aidiyet duygusunun önemli role sahip olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: *Psikolojik istismar, sosyal bağlılık, aidiyet, psikolojik sağlamlık*

Abstract: The aim of this study is to investigate the mediating role of social connectedness and sense of belonging in relationship between childhood psychological maltreatment and psychological resilience in adulthood. The measures were applied 279 adults. The ages of the participants ranged between 21 and 34 years. Participants were 63.4% (177) female, 36.6% (102) male. The mean of ages were 24.42 and standard division was 2.95. Results of analysis indicated that childhood psychological maltreatment directly predicted social connectedness and sense of belonging in adulthood. Results also showed that childhood psychological maltreatment indirectly predicted psychological resilience via social connectedness and sense of belonging. In other words, social connectedness and sense of belonging had a full mediation role in relationship between psychological maltreatment and psychological resilience in adulthood. In this study, we found that social connectedness and sense of belonging have a protective role in relationship between childhood psychological maltreatment and resilience. Hence, we can say that social connectedness and sense of belonging have a significant role in reducing the negative outcomes of childhood psychological maltreatment in adulthood.

Keywords: *Psychological maltreatment, social connectedness, belongingness, resilience*

¹ Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, gkmnarслан@gmail.com

Giriş

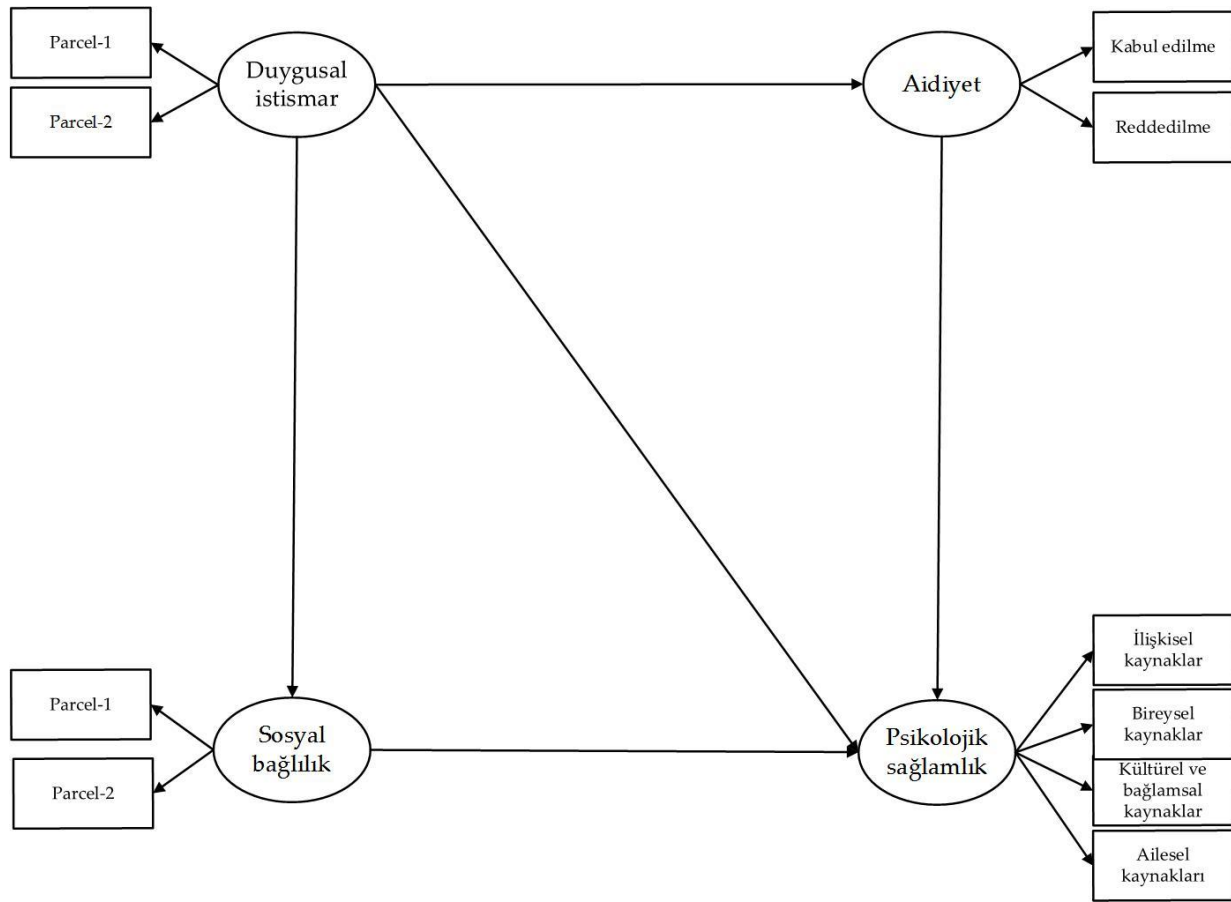
Günümüz dünyasında bireyler yoksulluk, savaş, doğal afet gibi birçok olumsuz yaşantı ile karşı karşıya kalmaktadır. İnsan olmanın kaçınılmaz bir paçası olan bu durum (Hefferon ve Boniwell, 2011) bireyin gelişimi ve iyi oluşu üzerinde önemli rol üstlenir. Bireyin bu yaşantılar karşısında başa çıkma özelliklerinden biri olan psikolojik sağlık, araştırmacılar tarafından olumsuz yaşantılara veya önemli risk karşısında başarılı uyum sağlayabilme (Masten, 2001), kendini toparlayabilme (Carver, 1998), olumsuzluklarla başa çıkabilme (Rutter, 2006) ve bireyin normal gelişimini sürdürebilme kapasitesi veya becerisi olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2015; Bonanno, 2004). Psikolojik sağlık, olumsuz yaşantılara rağmen bireyin olumlu uyum sağlayabilmesi için içsel ve dışsal kaynakları kullandığı gelişimsel bir süreçtir (Yates, Egeland ve Sroufe, 2003). Önemli olumsuz yaşam olayları veya risk, psikolojik sağlık sürecinde önemli faktörlerdendir (Arslan, 2015; Masten ve Coatsworth, 1998). Risk durumları bireyler için istenmeyen sonuçlar doğurabilen durumlardır (Gizir, 2007). Bireyin gelişim sürecinde istenmeyen sonuçlar doğurabilecek önemli risk faktörlerinden biride çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantılarıdır (Claus-Ehlers, 2006; Wilcox, Richards ve O'Keeffe, 2004; Luecken ve Gress, 2010). Çocuk istismarının yaygın formlarından biride psikolojik istismardır.

Psikolojik istismar, çocuğun psikolojik sağlığını bozan ve gelişim sürecine olumsuz yansıyan her türlü eylem ve davranışları içerir (World Health Organization [WHO], 1999) ve bireyin ruh sağlığı ile yakından ilişkili bir kavramdır (Etain ve ark., 2010; Gibb, Chelminski ve Zimmerman, 2007; Kenta ve Waller, 2000; Luecken ve Gress, 2010; Moeller, Bachmann ve Moeller, 1993). Taner ve Gökler (2004) psikolojik istismarın içe yönelim ve dışa yönelim sorunları, sosyal ilişkilerde bozulma, intihar davranışı, birçok psikiyatrik bozukluğa neden olduğu ve uzun dönemde diğer istismar türlerine göre psikolojik işlevsellik üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Zoroğlu ve arkadaşları (2001) tarafından duygusal istimara maruz kalan bireylerde kendine zarar verme ve intihar girişiminde bulunmanın daha yüksek olduğu rapor edilmiştir.

Psikolojik istismar kısa ve uzun vadede bireyde psikolojik hasara neden olabildiği gibi bireyin sosyal gelişimi üzerinde önemli etkiler bırakabilmektedir (Miller-Perrin ve Perrin, 2007; Shapiroa ve Levendoskya, 1999). Bu nedenle psikolojik istismarın, bireyin aidiyet duygusunun ve sosyal bağlarının gelişiminde önemli bir yer edindiği söylenebilir (Iwaniec, 2006; Iwaniec, Larkin ve McSherry, 2007; Miller-Perrin ve Perrin, 2007). Sosyal bağlılık ve aidiyet kavramları birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Aidiyet sosyal bağlılığın önemli bir bileşenidir (Hill, 2006). Toplumsal bir varlık olarak insan için ait olma gereksinimi, en temel gereksinimlerden biridir (Levett-Jones, Lathlean, Maguire ve McMillan, 2007). Bireyin sahip olduğu güçlü aidiyet duygusu, onun iyi oluşunun ve ruh sağlığının önemli bir göstergesidir (Hill, 2006; Mellor, Stokes, Firth, Hayashi ve Cummins, 2008). Iwaniec (2006) psikolojik istismarın bireyin sosyal yeterliliği ve aidiyet duygusunun gelişiminde önemli yer edindiğini belirtmiştir.

Ekolojik model psikolojik sağlık sürecinde aile, arkadaş gibi toplumsal düzeydeki faktörlerin önemli yer edindiği üzerinde durur. Bireyin gelişimsel sürecini anlamının en önemli yolu birey ve çevre arasındaki etkileşimi anlamaktır (Ungar, 2008). Bu nedenle ekolojik yaklaşım, çocuğun gelişimini ve diğer bireylerin etkisini var olduğu ekolojik yapıda ele alır (Miller-Perrin ve Perrin, 2007; Overstreet ve Mazza, 2003). Ungar (2012) psikolojik sağlık sürecini ekolojik model çerçevesinde açıklamış ve bireysel, ailesel, toplumsal/kültürel yapılar açısından ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla psikolojik sağlık sürecinde, ekolojik yapıdaki önemli kaynaklardan biride, sosyal bağ ve aidiyeti içeren toplumsal düzeydeki kaynaklardır. Bireyin diğer insanlar ile olan ilişkisinin niteliği ve kendisini bir grubun veya toplumun bir parçası olarak görmesi (Meredith, Sherbourne ve Gaillot, 2011) psikolojik sağlık süreci üzerinde önemli bir rol üstlenir (Fraser ve Pakenham, 2009; Levett-Jones ve ark., 2008). Alanyazında yapılan bazı çalışmalarda, olumsuz yaşantılara rağmen uyum gösterebilen bireylerin, daha güçlü sosyal bağlara ve ait olma duygusuna sahip oldukları üzerinde durulmaktadır (Pietrantonio ve Prati, 2008; Rew, Taylor-Seehafer,

Thomas ve Yockey, 2001). Örneğin, Capanna ve arkadaşları (2013) sosyal bağlılık ile psikolojik sağlık arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğunu rapor etmişlerdir. Ayrıca bireyin sosyal bağlarının zayıflaması, bireyde bazı uyum sorunlarına ve psikolojik sağlamlığı düşmesine neden olduğu belirtilmiştir (Armstrong ve Oomen-Early, 2009; Pietrzak ve ark., 2010). Vranceanu, Hobfoll ve Johnson (2007) istismar yaşantıları ve post travmatik stres bozukluğu arasındaki ilişkide sosyal desteğin aracı rol üstlendiğini rapor etmiştir. Ergün-Başak (2012) sosyal bağlılığın iyimserlik aracılığıyla psikolojik dayanıklılığı öngördüğünü belirtmiştir. Bu nedenle psikolojik sağlık sürecinde ait olma duygusu ve sosyal bağlılık önemli bir yer edinir (Gebauer, 2008; Ergün Başak, 2012) ve bireyin güçlü sosyal bağlara sahip olması, onu olumsuz yaşantılar karşısında güçlü kılar ve başa çıkma sürecini kolaylaştırır (Doll, Bonzo, Mercy ve Sleet, 2007). Dolayısıyla çocukluk dönemi psikolojik istismar ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide sosyal bağlılığın ve aidiyetin aracı rolünün olabileceği ileri sürülebilir.

Şekil 1. Değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren teorik model

Yapılan çalışmalar, olumsuz yaşantılar karşısında güçlü aidiyet duygusu ve sosyal bağların olumlu uyumu kolaylaştırıcı faktörler olduğunu desteklemektedir (Ergün Başak, 2012; Pietrantoni ve Prati, 2008; Rew ve ark., 2001). Ayrıca çalışmalar psikolojik istismarın psikolojik sağlık sürecinde önemli bir faktör olduğu yönündedir (Clauss-Ehlers, 2006; Gizir, 2007; Wilcox ve ark., 2004; Luecken ve Gress, 2010). Bu nedenle çocukluk dönemi psikolojik istismar ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide koruyucu olabilecek faktörlerin incelenmesinin, olumsuz yaşantılar sonrasında bireyin baş etme sürecine olumlu yansıtacağı söylenebilir. Elde edilecek sonuçlar yapılacak önleyici ve müdahale çalışmaları açısından da büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, psikolojik istismar-psikolojik sağlık arasındaki ilişkide aidiyet duygusu ve sosyal bağlılığın aracı rolünü yapısal eşitlik modeli çerçevesinde incelemek, bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bütün değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin tek bir model

üzerinde test edilmesi bu amaca hizmet edecektir. Değişkenler arasında kavramsal ilişkiler ve önerilen model Şekil 1’de verilmiştir.

Yöntem

Katılımcılar

Veri toplama araçları, 2014-2015 öğretim yılında Süleyman Demirel Üniversitesi’nde Pedagojik Formasyon Programına devam eden ve rastgele seçilen 350 öğrenciye dağıtılmıştır. Öğrencilere dağıtılan veri toplama araçlarının 302 tanesi geri dönmüştür. Veri temizleme işlemleri sonrasında katılımcı sayısı 279’a düşmüştür. Bu nedenle bu araştırmanın çalışma grubu, yaşları 21 ve 34 arasında değişen 279 yetişkinden oluşmaktadır. Katılımcıların %63.4’ü (177) kadın ve %36,6’sı (102) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 24.42 ve standart sapması 2.95’tir.

Veri Analiz Süreci

Uygulama öncesi katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçme araçları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra, hatalı ve kayıp veriler, frekans dağılımları yardımı ile incelenmiş, hatalı verilere ilişkin gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) aracılığıyla sınanmıştır. YEM sonuçları, Ki-kare (χ^2), χ^2 /sd oranı, iyilik uyum indeksi (GFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), standardize edilmiş artık ortalamaların karekökü (SRMR), fazlalık uyum belirteci (IFI) ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) uyum indeksleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Verilerin analizi SPSS 22 ve AMOS 22 programları aracılığıyla, .05 anlamlılık düzeyiyle test edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği: Psikolojik istismarı ölçmek için bu çalışmada Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği’nin psikolojik istismar alt ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Vedat, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Geçerlilik ve Güvenirlilik çalışması kapsamında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93, test-tekrar test değeri .90 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında psikolojik istismar alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği: Psikolojik dayanıklılığı değerlendirmek için Arslan (2014) tarafından Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Arslan, 2015) temel alınarak geliştirilen Psikolojik sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır. Açıklayıcı ve Doğrulamalı faktör analizi sonuçları ölçeğin 21 maddelik dört faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Faktör yük değerleri 51 ile 81 arasında değişmektedir. Analiz sonuçlarına göre dört faktör benlik saygısı ve olumsuz/olumlu duygulanım ile beklenen yönde korelasyon verdiği görülmüştür. Ayrıca ölçeğin içi tutarlılık kat sayısının alt boyutlar için .78 ile .82 arasında değiştiği ve toplam iç tutarlılık katsayısının .93 olduğu görülmüştür.

Sosyal Bağlılık Ölçeği: Çalışmada sosyal bağlılığı ölçmek amacıyla Duru (2007) tarafından kültürümüze uyarlanan Sosyal Bağlılık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek sekiz maddeden oluşmaktadır. Tek boyutlu ölçeğin iç tutarlılık α =.90, test tekrar test güvenirliliği .90 olarak hesaplanmıştır.

Genel Aidiyet Ölçeği: Genel Aidiyet Ölçeği’nin uyarlama çalışması Duru (değerlendirme sürecinde) tarafından yapılmıştır. On iki maddelik ölçek kabul ve reddedilme olmak üzere iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Genel Aidiyet Ölçeği’nin iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Kabul edilme alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .89, Reddedilme ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise .91.’dir. Ayrıca Genel Aidiyet puanlarıyla sosyal bağlılık (r = .64), yaşam doyumu (r = .54), benlik saygısı (r = .51) ve olumlu

duygulanım ($r = .13$) puanları arasında pozitif; yalnızlık ($r = -.72$) ve olumsuz duygulanım ($r = -.31$) ile negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Bulgular

Yapısal modele ilişkin analizlere geçilmeden önce değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler ve korelasyon değerleri incelenmiştir. Gizil ve gözlenen değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Modelde yer alan gizil ve gözlenen değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler*

Değişkenler	N	Minimum değer	Maksimum değer	Aritmetik Ortalama	Standart sapma
Psikolojik sağlamlık	279	21.00	105.00	87.254	12.215
Sosyal bağlılık	279	8.00	48.00	37.824	9.298
Psikolojik istismar	279	5.00	24.00	7.121	3.677
Kabul edilme	279	8.00	42.00	34.698	6.155
Reddedilme	279	6.00	42.00	12.121	7.728
İlişkisel kaynaklar	279	6.00	30.00	24.279	3.920
Bireysel kaynaklar	279	5.00	25.00	21.620	2.929
Kültürel kaynaklar	279	5.00	25.00	20.645	4.430
Ailesel kaynaklar	279	5.00	25.00	20.709	4.105
Bağlılık parsel-1	279	4.00	24.00	18.871	4.776
Bağlılık parsel-2	279	4.00	24.00	18.953	4.850
Psikolojik istismar parsel-1	279	3.00	15.00	4.501	2.481
Psikolojik istismar parsel-2	279	2.00	10.00	2.620	1.468

Değişkenler arasındaki ilişkiyi görmek için korelasyon değerleri incelenmiştir. Analiz sonuçları, çocukluk dönemi psikolojik istismarın, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyetle negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişkiye sahiptir. Gizil ve gözlenen değişkenlere ilişkin korelasyon değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkiler, yapısal eşitlik modeli (YEM) aracılığı ile sınanmıştır. Ayrıca gizil değişkenleri belirlemek için, psikolojik sağlamlığın alt boyutları gözlenen değişkenler olarak kullanılmıştır. Sosyal bağlılık ve psikolojik istismarı gizil değişken olarak tanımlamak için parselleme yoluna gidilmiş (Holt, 2004) ve her bir değişken için iki parsel belirlenmiştir.

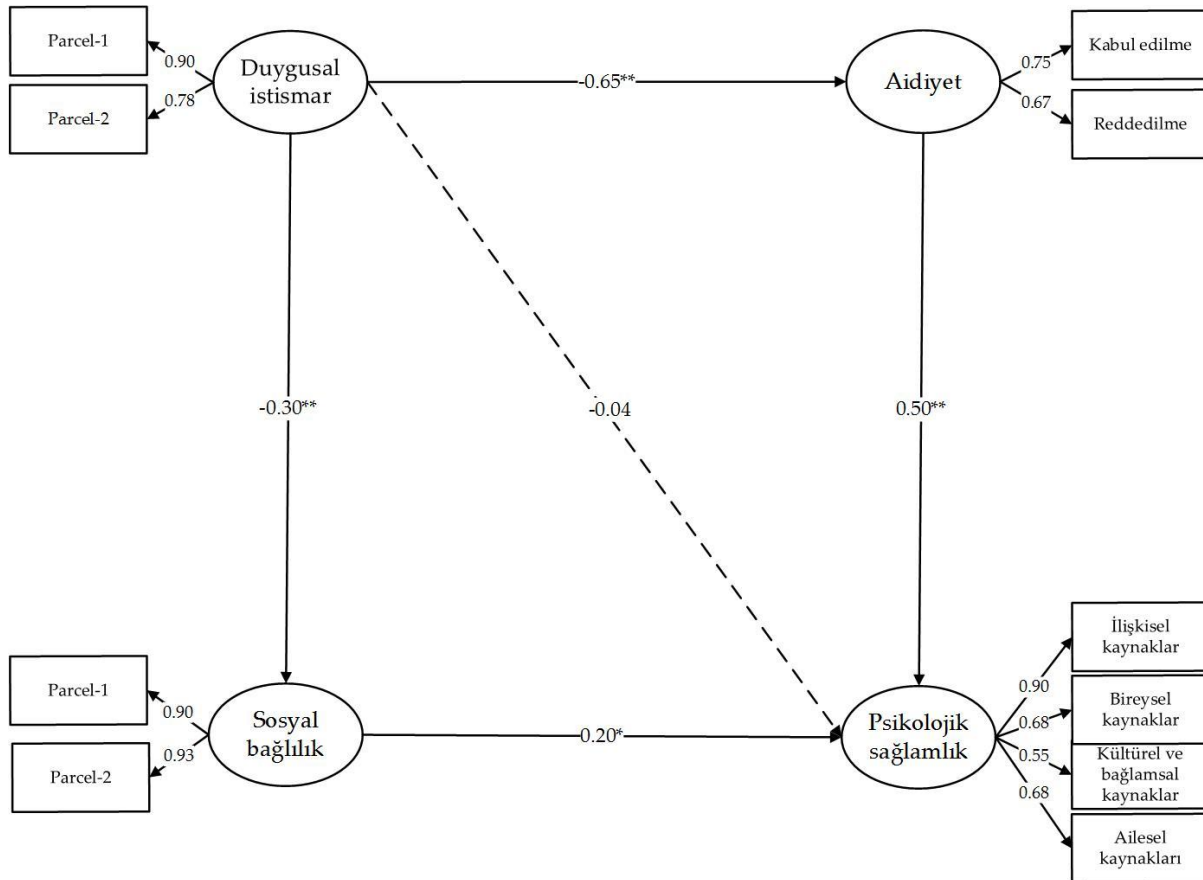
Tablo 2. *Modelde yer alan gizil ve gözlenen değişkenlere ilişkin korelasyon değerleri*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.PR	1	.354**	-.359**	.429**	-.357**	.861**	.727**	.757**	.786**	.342**	.343**	-.357**	-.285**
2.SB		1	-.238**	.310**	-.337**	.359**	.266**	.181**	.314**	.965**	.967**	-.237**	-.189**
3.EE			1	-.423**	.359**	-.325**	-.102	-.232**	-.422**	-.247**	-.213**	.959**	.862**
4.GA1				1	-.503**	.440**	.254**	.234**	.408**	.288**	.310**	-.406**	-.363**
5.GA2					1	-.382**	-.269**	-.102	-.383**	-.316**	-.335**	.347**	.305**
6.PR1						1	.632**	.492**	.589**	.362**	.332**	-.340**	-.230**
7.PR2							1	.372**	.422**	.264**	.250**	-.108*	-.069

8.PR3	1	.420**	.167**	.182**	-.213**	-.218**
9.PR4		1	.289**	.317**	-.419**	-.336**
10.SB1			1	.866**	-.239**	-.208**
11.SB2				1	-.219**	-.158**
12.EE1					1	.683**
13.EE2						1

Not: N=279, *p<.05, **p<.001, PR Psikolojik sağlamlık; SB Sosyal bağlılık; EE Psikolojik istismar; GA Aidiyet; GA1 Aidiyete ilişkin kabul edilme; GA2 Reddedilme; PR1 İlişkisel kaynaklar; PR2 Bireysel kaynaklar; PR3 Kültürel ve bağlamsal kaynaklar ve PR4 Ailesel kaynaklar; EE1; EE2; SB1 ve SB2 psikolojik istismar ve sosyal bağlılığa ilişkin parselleri ifade etmektedir.

Analiz sonuçları, önerilen yapısal modelin iyi düzeyde uyum değerleri ürettiğini göstermektedir [$\chi^2 = 78.85$, $sd = 29$, $p = .00$, $\chi^2/sd = 2.71$, $RMSEA = .076$, $GFI = .95$, $NFI = .94$, $RFI = .91$, $CFI = .96$, $IFI = .96$, $SRMR = .051$]. χ^2/sd oranının 3'ten küçük değer alması, $RMSEA$ ve $SRMR$ için ise .05'e eşit veya daha küçük değerler iyi uyuma, .08 ve altındaki değerler kabul edilebilir bir uyuma karşılık gelmektedir. GFI , CFI , TLI , NFI ve RFI 'nin .95 ve üzeri mükemmel uyuma, .90 ve .94 arası değerler de iyi bir uyuma karşılık geldiği belirtilmektedir (Kline, 2011; Şimşek, 2007). Yapısal eşitliğe ilişkin standardize edilmiş parametre değerleri Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Psikolojik istismarın sosyal bağlılık ve aidiyet aracılığıyla psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisini gösteren yapısal modele ilişkin standardize edilmiş parametre değerleri.

Not: N=279, *p<.01, **p<.001.

YEM analiz sonuçları; çocukluk dönemi psikolojik istismarın yetişkinlikte psikolojik sağlamlığı doğrudan öngörmediğini ($\beta = -.04$ $p < 0.001$) göstermiştir. Analiz sonuçlarına göre ayrıca çocukluk dönemi psikolojik istismar sosyal bağlılığı ($\beta = -.30$ $p < 0.001$) ve aidiyeti ($\beta = -.65$ $p < 0.001$) negatif yönde ve doğrudan öngörmektedir. Aidiyet duygusu ($\beta = .50$, $p < 0.001$) ve sosyal bağlılık ($\beta = .20$ $p < 0.01$) ise psikolojik sağlamlığı pozitif yönde öngördüğü görülmektedir. Diğer bir ifadeyle sosyal bağlılık ve aidiyet psikolojik istismar ve psikolojik sağlamlık ilişkisinde tam aracılık rolü üstlenmektedir. Çocukluk dönemi psikolojik istismar aidiyete ilişkin toplam varyansın %42'sini; sosyal bağlılığa ilişkin toplam varyansın % 9'unu; psikolojik istismar, sosyal bağlılık ve aidiyetin psikolojik sağlamlığa ilişkin toplam varyansın %41'ini açıkladığı görülmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada, çocukluk dönemi duyuşsal istismarın psikolojik sağlamlık üzerindeki rolünde sosyal bağlılık ve aidiyetin aracı rolü incelenmiştir. Araştırma sonuçları, çocukluk dönemi psikolojik istismarın sosyal bağlılık ve aidiyet aracılığıyla psikolojik sağlamlığı anlamlı düzeyde öngördüğünü göstermiştir. Ayrıca çocukluk dönemi psikolojik istismarın psikolojik sağlamlığı öngörmediği görülmüştür. Diğer bir ifadeyle sosyal bağlılık ve aidiyet psikolojik istismar ve psikolojik sağlamlık ilişkisinde tam aracılık role sahip olduğu söylenebilir. Özellikle psikolojik istismar ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide aidiyetin önemli bir rol üstlendiği söylenebilir.

Araştırma sonuçları, çocukluk dönemi psikolojik istismarın sosyal bağlılık ve aidiyeti negatif yönde öngördüğünü göstermiştir. Aile bireyin gelişimi üzerinde belirleyici bir rol üstlenmektedir (Santrock, 2011). Bu nedenle ebeveynlerin çocuğa yönelik olumsuz eylemleri onun iyilik hali ve psikolojik gelişimi üzerinde önemli etkiler bırakır (Miller-Perrin ve Perrin, 2007). Ebeveynlerin çocuğun sosyal etkileşimini sağlama noktasında temel gereksinimlerini karşılayamaması (Iwaniec, 2006) bireyin sosyal ilişkilerde birtakım sorunlara yol açabilmektedir (Shapiro ve Levendosky, 1999). Iwaniec (2006) çocuk ve ebeveyn arasındaki bu olumsuz ilişkinin bireyin sosyal yeterliliği ve aidiyet algısının gelişiminde önemli yer edindiğini belirtir. Aidiyet ve sosyal bağlılığın bozulması, birtakım ruhsal sorunlarına da neden olabilmektedir (Lee, 2010). Sargent, Williams ve Hagerty (2002) olumsuz yaşantılar sonrası depresif semptomların gelişiminde aidiyet duygusunun önemli bir koruyucu faktör olduğunu rapor etmiştir. Sonuç olarak bireyin ebeveyni tarafından psikolojik istismara maruz kalması, onun sosyal gelişimi üzerinde olumsuz etkiler bırakmakta ve yetişkinlikte aidiyet ve sosyal bağlılığın gelişiminde sorunlara neden olduğu söylenebilir.

Alanyazında yapılan çalışmalarla (Fraser ve Pakenham, 2009; Levett-Jones ve ark., 2008; Pietrantonio ve Prati, 2008; Rew ve ark., 2001) tutarlı olarak bu çalışmada psikolojik istismar ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide sosyal bağlılığın ve aidiyetin koruyucu faktörler olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle, çocukluk dönemi psikolojik istismar ve psikolojik sağlamlık ilişkisinde, sosyal bağlılığın ve aidiyetin tam aracı rol üstlendikleri görülmüştür. Sosyal bağlılık ve aidiyet psikolojik sağlamlığa ilişkin toplumsal düzeyde koruyucu faktörler içerisinde değerlendirilmektedir (Meredith ve ark., 2011). Bireyin sahip olduğu güçlü aidiyet duygusu, onun iyi oluşunun ve ruh sağlığının önemli bir göstergesidir (Mellor ve ark., 2008). Bireyin diğer insanlar ile olan ilişkisinin niteliği ve kendisini bir kişinin, grubun veya toplumun bir parçası olarak görmesi (Meredith ve ark., 2011) psikolojik sağlamlık süreci üzerinde önemli bir rol üstlenir (Fraser ve Pakenham, 2009; Levett-Jones ve ark., 2008). Bireyin güçlü sosyal bağlara sahip olması, onu olumsuz yaşantılar karşısında güçlü kıldığı ve başa çıkma sürecini kolaylaştırıcı bir faktör olduğu belirtilmektedir (Doll ve ark., 2007). Ayrıca bireyin sosyal bağlarının zayıflaması, bireyde bazı uyum sorunlarına ve psikolojik sağlamlığın zayıflamasına neden olduğu belirtilmiştir (Armstrong ve Oomen-Early, 2009; Pietrzak ve ark., 2010). Dolayısıyla psikolojik istismarın düşük sosyal bağlılık ve aidiyet duygusuna yol açması bireyin iyi oluşu üzerinde etkili olmaktadır (Sargent ve ark., 2002; Rew, 2002). Sonuç olarak olumsuz yaşantılar karşısında uyum sağlama sürecinde sosyal bağlılığın ve aidiyetin önemli faktörler olduğunu

söyleyebiliriz. Bu nedenle sosyal bağlılık ve aidiyetin desteklenmesinin istismar sonrası psikolojik sağlamlık üzerinde koruyucu rol üstleneceği görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak araştırma sonuçları, çocukluk dönemi psikolojik istismarın sosyal bağlılık ve aidiyet üzerinde doğrudan, psikolojik sağlamlık üzerinde dolaylı etkisinin olduğunu göstermiştir. Psikolojik istismar yaşantısı olan bireylerde psikolojik sağlamlık üzerinde sosyal bağlılık ve aidiyetin koruyucu faktörler olduğunu görmüştür. Bu nedenle çocukluk döneminden itibaren sosyal bağlılık ve aidiyet duygularının desteklenmesinin olumsuz yaşantılar karşısında bireyleri daha sağlam kılacağı söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen sonuçların birtakım sınırlılıklar içerisinde değerlendirilmelidir. Birincisi, araştırmamız nicel verilere dayalı bir çalışmadır. Bu nedenle gelecek araştırmalarda değişkenler arası ilişkilerle ilgili daha detaylı bir resmin elde edilmesi bakımından, nitel çalışma ya da karışık desen (nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı) çalışmaları yapılabilir. İkincisi, modelin farklı olumsuz yaşantılara (depresyon, savaş, cinsel istismar gibi) sahip olan gruplarda sınıma yönelik benzer çalışmalar yapılabilir. Üçüncüsü, bu çalışma yetişkinler üzerinde yürütülmüştür. Farklı yaş grupları üzerinde de yapılması faydalı olacaktır. Son olarak bu çalışmada psikolojik istismar bağlamında psikolojik sağlamlık üzerinde sosyal bağlılık ve aidiyetin koruyucu rolü incelenmiştir. Dolayısıyla gelecekte yapılacak çalışmalarda aileye bağlılık, ailesel destek, akran desteği gibi diğer faktörlerinde sınımanmasının faydalı olacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Armstrong, S. ve Oomen-Early, J. (2009). Social connectedness, self-esteem, and depression symptomatology among collegiate athletes versus nonathletes. *Journal of American College Health*, 57(5), 521-526.
- Arslan, G. (2014). *Psikolojik Sağlamlık Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. 3rd World Conference On Educational and Instructional Studies- Wceis, Antalya, Türkiye.
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (ÇGPSÖ) psikometrik özellikleri: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 1-12.
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?. *American psychologist*, 59(1), 20.
- Capanna, C., Stratta, P., Collazzoni, A., D'Ubaldo, V., Pacifico, R., Di Emidio, G., ... ve Rossi, A. (2013). Social connectedness as resource of resilience: Italian validation of the Social Connectedness Scale-Revised. *Journal of Psychopathology*, 19, 320-326.
- Carver, C. S. (1998). Resilience and thriving: Issues, models, and linkages. *Journal of social issues*, 54(2), 245-266.
- Clauss-Ehlers, C. S. (2006). *Diversity training for classroom teaching: A manual for students and educators*. United States: Springer Science+Business Media.
- Duru, E. (2007). Sosyal Bağlılık Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 85-94.
- Duru, E. (değerlendirme aşamasında). Genel aidiyet ölçeğinin psikometrik özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*.

- Ergün Başak, B. (2012). *Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz duyarlık, sosyal bağlılık, iyimserlik ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiler*, Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Etain, B., Mathieu, F., Henry, C., Raust, A., Roy, I., Germain, A., ... ve Bellivier, F. (2010). Preferential association between childhood psychological maltreatment and bipolar disorder. *Journal of traumatic stress*, 23(3), 376-383.
- Fraser, E. ve Pakenham, K. I. (2009). Resilience in children of parents with mental illness: Relations between mental health literacy, social connectedness and coping, and both adjustment and caregiving. *Psychology, health ve medicine*, 14(5), 573-584.
- Gebauer, J. E. (2008). *Relationship between self-esteem and psychological health*, Doctoral dissertation, Cardiff University.
- Gibb, B. E., Chelminski, I. ve Zimmerman, M. (2007). Childhood emotional, physical, and sexual abuse, and diagnoses of depressive and anxiety disorders in adult psychiatric outpatients. *Depression and anxiety*, 24(4): 256-263.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
- Hefferon, K., ve Boniwell, I. (2011). *Positive psychology: Theory, research and applications*. McGraw-Hill International.
- Hill, L. H. (2006). Sense of belonging as connectedness, American Indian worldview, and mental health. *Archives of Psychiatric Nursing*, 20 (5), 210–216.
- Holt, J. K. (2004). *Item parceling in structural equation models for optimum solutions*. Annual Meeting of the Mid-Western Educational Research Association, Columbus.
- Iwaniec, D. (2006). *The emotionally abused and neglected child: Identification, Assessment and Intervention A Practice Handbook*, JohnWileyveSon, Ltd, England.
- Iwaniec, D., Larkin, E. ve McSherry, D. (2007). Emotionally Harmful Parenting, *Child Care in Practice*, 13(3), 203-220.
- Kent, A. ve Waller, G. (2000). Childhood psychological maltreatment and eating psychopathology. *Clinical Psychology Review*, 20(7), 887-903.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practices of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Lee, H. (2010). *Relationships among parental alcoholism, sense of belonging, resilience and depressive symptoms in Korean people*, Doctoral dissertation, The University of Michigan.
- Levett-Jones, T., Lathlean, J., Maguire, J. ve McMillan, M. (2007). Belongingness: A critique of the concept and implications for nursing education. *Nurse Education Today*, 27, 210–218.
- Luecken, L. J. ve Gress, J. L. (2010). Early adversity and resilience, Reich, J. W., Zautra, A. J. ve Hall, J. S. (Ed). *Emerging Adulthood. Handbook of Adult Resilience*. Guilford Press, p 238-257.

- Masten A. S. (2001). Resilience process in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Masten, A.S. ve Coastworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53,(2), 205-220.
- Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y. ve Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 45, 213–218.
- Meredith, L. S., Sherbourne, C. D. ve Gaillot, S. J. (2011). *Promoting psychological resilience in the US military*. Rand Corporation.
- Miller-Perrin, C. L. ve Perrin, R. D. (2007). *Child Maltreatment: An Introduction*, SagePublication, London.
- Moeller, T. P., Bachmann, G. A. ve Moeller, J. R. (1993). The combined effects of physical, sexual, and psychological maltreatment during childhood: Long-term health consequences for women. *Child abuse ve neglect*, 17(5), 623-640.
- Ottman, G., Dickson, J. ve Wright, P. (2003). *Social Connectedness and Health: A Literature*. Gladnet collection. Cornell University ILR School.
- Overstreet, S. ve Mazza, J. (2003). An ecological-transactional understanding of community violence: Theoretical perspectives. *School Psych Quart*, 18(1): 66.
- Pietrantonio, L. ve Prati, G. (2009). Resilience among first responders. *African health sciences*, 8(3), 14-20.
- Pietrzak, R. H., Johnson, D. C., Goldstein, M. B., Malley, J. C., Rivers, A. J., Morgan, C. A. ve Southwick, S. M. (2010). Psychosocial buffers of traumatic stress, depressive symptoms, and psychosocial difficulties in veterans of Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: the role of resilience, unit support, and postdeployment social support. *Journal of affective disorders*, 120(1), 188-192.
- Rew, L. (2002). Relationships of sexual abuse, connectedness, and loneliness to perceived well-being in homeless youth. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 7(2), 51-63.
- Rew, L., Taylor-Seehafer, M., Thomas, N. Y. ve Yockey, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 33-40.
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 1-12.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam boyu gelişim* (Çev. Ed. Galip Yüksel). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sargent, J., Williams, R. A., Hagerty, B., Lynch-Sauer, J. ve Hoyle, K. (2002). Sense of belonging as a buffer against depressive symptoms. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 8(4), 120-129.
- Shapiro, D. L. ve Levendosky, A. A. (1999). Adolescent survivors of childhood sexual abuse: The mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse ve Neglect*, 23(11), 1175-1191.

- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35: 82-86.
- Ungar, M. (2012). *The social ecology of resilience*. New York, Springer.
- Vedat, Ş. A. R., Öztürk, P. E. ve İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
- Vranceanu, A. M., Hobfoll, S. E. ve Johnson, R. J. (2007). Child multi-type maltreatment and associated depression and PTSD symptoms: The role of social support and stress. *Child Abuse & Neglect*, 31(1), 71-84.
- Vranceanu, A. M., Hobfoll, S. E. ve Johnson, R. J. (2007). Child multi-type maltreatment and associated depression and PTSD symptoms: The role of social support and stress. *Child Abuse ve Neglect*, 31(1), 71-84.
- Wilcox, D. T., Richards, F. ve O'Keeffe, Z. C. (2004). Resilience and risk factors associated with experiencing childhood sexual abuse. *Child Abuse Review*, 13(5), 338-352.
- World Health Organization (WHO), (1999). *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention*, 29–31 March 1999, WHO, Geneva.
- Yates, T. M., Egeland, B. ve Sroufe, A. (2003). Rethinking resilience. (Ed.) S. S. Luthar,. *Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversity*, 243-266.
- Zoroglu, S. S., Tuzun, U., Sar, V., Tutkun, H., Savaş, H. A., Ozturk, M. ve ark. (2003). Suicide attempt and self-mutilation among Turkish high school students in relation with abuse, neglect and dissociation. *Psych and Clini Neuroscie*, 57(1): 119-126.

Extended Abstract

Introduction

In today's world, people face with many negative experiences such as poverty, war, natural disasters. These experiences play a critical role in individual's development and wellbeing (Hefferon & Boniwell, 2011). Resilience that is one of the characteristics of the individual to cope with these adversity is a developmental process which use external and internal resources for positive adaptation despite adversity (Yates, Egeland & Sroufe, 2003). One of the risk factors that can lead to undesirable outcomes is childhood child maltreatment (Clauss-Ehlers, 2006; Wilcox, Richards & O'Keeffe, 2004; Luecken ve Gress, 2010). Psychological maltreatment is a common form of child maltreatment. Psychological maltreatment includes acts and behaviors that negatively affect the individual development and cause negative outcomes (WHO, 1999), and it is closely related to mental health of individuals (Etain ve ark., 2010; Gibb, Chelminski ve Zimmerman, 2007; Kenta ve Waller, 2000; Luecken ve Gress, 2010; Moeller ,Bachmann, & Moeller, 1993). Like psychological maltreatment can leads to many negative outcomes or psychological harm form individuals' life in short and long term, it includes significant impacts on individuals' social development (Miller-Perrin ve Perrin, 2007; Shapiroa ve Levendoskya, 1999). Hence, we can say that psychological maltreatment have

an important role in sense of belonging and social development of individuals (Iwaniec, 2006; Iwaniec, Larkin ve McSherry, 2007; Miller-Perrin ve Perrin, 2007). Ecological model states the importance of social factors such family, friends. The most effective way to understand developmental process of individual understand the interaction between individual and environment (Ungar, 2008). Therefore, ecological model examines the individuals' development and impacts of environment in their ecological structure (Miller-Perrin ve Perrin, 2007; Overstreet ve Mazza, 2003). Research have supported that sense of belonging and social connectedness are the facilitating factors which have effects positive adaptation in the face with negative experiences (Ergün Başak, 2012; Pietrantonio ve Prati, 2008). Also studies have revealed that psychological maltreatment is a significant factor in resilience process (Clauss-Ehlers, 2006; Gizir, 2007; Wilcox ve ark., 2004; Luecken ve Gress, 2010). Therefore, the purpose of this study is to examine the mediating role of sense of belonging and social connectedness in the relationship between childhood psychological maltreatment and resilience.

Method

The measures were applied 279 adults. The ages of the participants ranged between 21 and 34 years. Participants were 63.4% (177) female, 36.6% (102) male. The mean of ages were 24.42 and standard deviation was 2.95. The data questionnaires included Childhood Trauma Questionnaire, Adult Resilience Measure, Social Connectedness Scale, and General Belongingness Scale. Before the data analysis, the purpose of study was explained the participants and the questionnaires were applied the participants who were volunteer. The data was analyzed using structural equation modeling, and correlation analysis and descriptive statistics were examined with SPSS 22 and AMOS 22 program.

Results and Discussion

Results of analysis indicated that childhood psychological maltreatment directly predicted social connectedness and sense of belonging in adulthood. Results also showed that childhood psychological maltreatment indirectly predicted psychological resilience via social connectedness and sense of belonging. In other words, social connectedness and sense of belonging had a full mediation role in relationship between psychological maltreatment and psychological resilience in adulthood. In this study, we found that social connectedness and sense of belonging have a protective role in relationship between childhood psychological maltreatment and resilience. Hence, we can say that social connectedness and sense of belonging have a significant role in reducing the negative outcomes of childhood psychological maltreatment in adulthood. These results is so important programs can be designed to prevent negative outcomes of psychological maltreatment.